

DIAKON

21/2024

ROCZNIK
INSTYTUTU NAUK TEOLOGICZNYCH

WYDZIAŁU TEOLOGICZNEGO UNIWERSYTETU OPOLSKIEGO

DIAKON. Czasopismo poświęcone promocji diakonatu stałego w Polsce. Numery 1–6 (2003–2009) były redagowane przez Marka Marczewskiego (prof. KUL) i wydawane przez Wydawnictwo Polihymnia w Lublinie.

Adres Redakcji: Diakon
PL 45-032 Opole, ul. Kard. B. Kominka 1A
tel. +48 790 800 916
e-mail: diakon.redakcja@gmail.com

RADA NAUKOWA

Ks. bp Andrzej Czaja (prof. UO), ks. Krzysztof Konecki (prof. UMK), Marek Marczewski (prof. WSSE), ks. Janusz Mariański (prof. KUL), ks. Erwin Mateja (prof. UO), ks. bp Rudolf Pierskała (prof. UO), ks. Mateusz Potoczny (prof. UO), Eugeniusz Sakowicz (prof. UKSW), ks. Ryszard Selejdak (dr hab., Częstochowa)

ZESPÓŁ REDAKCYJNY

Ks. Erwin Mateja – redaktor naczelny (Opole), ks. dk. Jarosław Duszak – sekretarz (Krapkowice), ks. dk. Waldemar Rozynkowski (Toruń), ks. dk. Jan Ogrodzki (Warszawa), ks. dk. Marek Czogalik (Babice), ks. dk. Andrzej Wołodźko (Brąswałd), ks. dk. Adam Runiewicz (Słubice), ks. dk. Krzysztof Kaput (Kochłowice)

ZESPÓŁ RECENZENTÓW

Ks. Stanisław Araszczuk (PWT Wr), ks. Radosław Błaszczuk (WSD Łąd), ks. Dariusz Kwiatkowski (UAM), ks. Kazimierz Lijka OMI (UAM), ks. Waldemar Pałęcki MSF (KUL), ks. Andrzej Żądło (UŚ)

Projekt okładki i opracowanie graficzne: Wojciech Lippa

Korekta: Józef Chudalla

Redakcja techniczna i skład komputerowy: Wydawnictwo i Drukarnia Świętego Krzyża

© Copyright by Redakcja Wydawnictw Wydziału Teologicznego
Uniwersytetu Opolskiego

ISSN 1730-6353

Wydaje: Redakcja Wydawnictw Wydziału Teologicznego Uniwersytetu Opolskiego
ul. Kard. B. Kominka 1a, 45-032 Opole, tel. 77 44 11 502
e-mail: rwwt@uni.opole.pl

Druk: Wydawnictwo i Drukarnia Świętego Krzyża
ul. Katedralna 8a, 45-007 Opole, tel. 77 453 94 93
e-mail: sekretariat@wydawnictwo.opole.pl

Na okładce: św. Wawrzyniec – figura ze zbiorów Muzeum Diecezjalnego w Opolu; fot. ks. Wojciech Lippa

Spis treści

Od Redakcji	3

Materiały i opracowania

Studies

Ks. DK. WALDEMAR ROZYNKOWSKI Znaczenie prof. Marka Marczewskiego dla wprowadzenia oraz rozwoju diakonatu stałego w Kościele w Polsce	7
MAREK MARCZEWSKI Diakonaty stałe w Polsce. Biogramy osób i ich inicjatyw związanych z wprowadzeniem diakonatu stałego w Kościele rzymskokatolickim w Polsce	19
MAREK MARCZEWSKI Kryzys wiary w katolickiej rodzinie polskiej	31
Ks. DK. WALDEMAR ROZYNKOWSKI Św. Szczepan w tekstach prymasa Stefana Wyszyńskiego - odkrywanie dziedzictwa diakonów	51
Ks. DK. JAN OGRODZKI Jakie rekolekcje dla diakonów?	59

Homilie

Homilies

Bp WALDEMAR MUSIOŁ Kazanie na Mszy Św. podczas rekolekcji dla diakonów stałych. Góra Świętej Anny – 8 lipca 2023 r.	67

Ks. ERWIN MATEJA
Homilia wygłoszona przez ks. prof. Erwina Mateję, którzy przewodniczył
Eucharystii sprawowanej w kaplicy Matki Boskiej Częstochowskiej na Jasnej
Górze podczas adwentowego dnia skupienia diakonów stałych
2 grudnia 2023 r. 71

Ks. PRZEMYSŁAW SEŃ
Kazanie wygłoszone na Mszy św. podczas adwentowego dnia skupienia
diakonów stałych diecezji opolskiej, Opole – 16 grudnia 2023 r. 75

Bp RUDOLF PIERSKAŁA
Wiara w Ewangelię (J 3,1-10; 1 Kor 7,29-31; Mk 1,14-20). Homilia wygłoszona
podczas Mszy św. z okazji święta patronalnego diakonów stałych diecezji
opolskiej w dniu 21 stycznia 2024 r. Krapkowice-Otmęt, kościół pw. Ducha
Świętego 77

Konferencje Conferences

Bp WALDEMAR MUSIOŁ
Konferencja w czasie rekolekcji diakonów stałych. Góra Świętej Anny –
8 lipca 2023 r. 83

Ks. PRZEMYSŁAW SEŃ
Konferencja podsumowująca rekolekcje dla diakonów stałych w Nysie.
Głębinów – 9 lipca 2023 91

Ks. PRZEMYSŁAW SEŃ
Konferencja wygłoszona podczas adwentowego dnia skupienia diakonów
stałych diecezji opolskiej. Opole – 16 grudnia 2023 r. 95

Recenzje i omówienia Reviews

MAREK MARCZEWSKI
JANUSZ MARIAŃSKI, *Religijność młodzieży polskiej w procesie przemian
w XXI wieku (analizy socjologiczne)*, Lublin 2023 101

Ks. ERWIN MATEJA
BAZYLI DEGÓRSKI, MAREK MARCZEWSKI, WALDEMAR ROZYNKOWSKI,
Diakonat stały, Lublin 2024 107

MAREK MARCZEWSKI
MARIUSZ ROSIK, *Wybrani przez Boga. Tak żyli pierwsi chrześcijanie*, Kraków
2024 111

Ks. DK. ADAM RUNIEWICZ
MARTIAL CODOU, *Niewidzialny Klasztor Jana Pawła II*, Poznań 2010 113

Świadectwa Testimonies

Ks. DK. JERZY DEMSKI
Dylematy misyjne diakona 119

Wydarzenia Events

Ks. DK. KRZYSZTOF KAPUT
Rekolekcje dla stałych diakonów w Polsce. Nysa – 6–9 lipca 2023 r. 125

Ks. DK. KRZYSZTOF KAPUT
Święcenia diakonów stałych w archidiecezji katowickiej w 2023 r. 141

Ks. DK. JAROSŁAW DUSZAK
Adwentowy dzień skupienia diakonów stałych. Jasna Góra –
2 grudnia 2023 r. 147

Bibliografia Bibliography

Ks. DK. JAROSŁAW DUSZAK
Bibliografia zawartości czasopisma „Diakon”
za lata 2019–2023 (t. 16–20) 153

KS. DK. WALDEMAR ROZYNKOWSKI
Toruń

Znaczenie prof. Marka Marczewskiego dla wprowadzenia oraz rozwoju diakonatu stałego w Kościele w Polsce

Wstęp

W historii diakonatu stałego w Kościele w Polsce ważne miejsce zajmuje prof. Marek Marczewski z Lublina. Pisząc kilka lat temu *Wstęp* do pierwszego tomu wydawnictwa zbiorowego *Diakoniat stały w Kościele w Polsce*, napisałem o Profesorze tak: „To on od początku lat 70. do chwili obecnej, czyli przez dziesiątki lat, dzielił się swoją wiedzą o diakonacie stałym, można także powiedzieć, że walczył o jego wprowadzenie w Polsce. To on jest autorem setek prac poświęconych diakonatowi stałemu. To głównie z nich wielu dowiadywało się o istnieniu takiego powołania w Kościele. Profesor Marek Marczewski był jednym z głównych autorów i redaktorów dokumentu przyjętego przez biskupów polskich, który otworzył następnie możliwość wprowadzenia diakonatu stałego w poszczególnych diecezjach w Polsce, mianowicie: *Wytycznych dotyczących formacji, życia i posługi diakonów stałych w Polsce*. Kiedy kilka lat temu poznałem osobiście pana profesora, zrozumiałem, że temat diakonatu stałego jest od wielu lat, i nie zmieniło się to do dnia dzisiejszego, jego pasją, i to nie tylko w wymiarze badawczym, ale przede wszystkim osobistym”¹.

Powyższe słowa są cały czas aktualne. Prof. Marczewski jest nadal niezwykle otwarty na różne kwestie dotyczące obecności diakonatu stałego w Kościele w Polsce. Jego zaangażowanie jest tak wielostronne, że trudno będzie zebrać wszystkie wątki, w których pozostawił swój wkład w odkrywaniu, przybliżaniu i promowaniu powołania diakona stałego. Poniżej przywołamy kilka aspektów jego obecności w historii diakonatu stałego w naszym kraju.

¹ W. ROZYNKOWSKI, *Wstęp*, w: TENŻE (red.), *Diakoniat stały w Kościele w Polsce*, t. 1: *Historia – teologia – wyzwania*, Pelplin 2019, s. 10.

Z biografii Profesora

Marek Andrzej Marczewski urodził się 24 lipca 1947 r. w Połczynie Zdroju². W 1965 r. zdał maturę w Liceum Ogólnokształcącym im. Stefana Żeromskiego w Krościenku nad Dunajcem. W latach 1968–1973 studiował teologię na Katolickim Uniwersytecie Lubelskim. Pracę magisterską na temat *Historia i teologia diakonatu do IV wieku* napisał na seminarium ks. prof. Adama Szafrąńskiego. W 1979 r. obronił rozprawę doktorską, której tytuł brzmiał: *Problem diakonatu stałego w teologii i praktyce pastoralnej*. Dodajmy, że napisał ją również pod kierunkiem ks. prof. Adama Szafrąńskiego. W 2000 r. uzyskał stopień doktora habilitowanego. Jego kolokwium habilitacyjne, którego podstawą był cały dorobek naukowy, a szczególnie praca *Posługa zbawcza Kościoła w ujęciu ks. Franciszka Blachnickiego*, wydana w Lublinie w 2000 r., odbyło się na Papieskiej Akademii Teologicznej w Krakowie.

W latach 1981–1992 pracował w Filii Wydziału Teologicznego Akademii Teologii Katolickiej w Suwałkach. Jest założycielem Wyższej Szkoły Służby Społecznej im. ks. Franciszka Blachnickiego w Suwałkach, był jej rektorem w latach 1993–1996. Pełnił różne funkcje, m.in.: w latach 1993–1996 przewodniczącego komitetu redakcyjnego czasopisma „Roczniki Naukowe Wyższej Szkoły Służby Społecznej im. ks. Franciszka Blachnickiego w Suwałkach”; w latach 2004–2009 był redaktorem naczelnym rocznika „Diakon”; w latach 2010–2013 pełnił funkcję sekretarza Wydziału Teologicznego Towarzystwa Naukowego Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego.

Geneza

Początki zainteresowań Profesora tematyką diakonatu stałego sięgają jego studiów teologicznych na KUL-u, które odbywał w latach 1968–1973. Odwołajmy się do jego wspomnień: „Diakonat stały zainteresował mnie z kilku względów. Przede wszystkim dla mnie – jako teologa świeckiego – było oczywiste, że wznowienie tej posługi, po ponad tysiącu lat w Kościele łacińskim, staje się szansą dla wielu mężczyzn, którzy pragną realizować swoją służbę w Kościele jako żonaci, a ponieważ byłem związany w Ruchu Światło-Życie, to fakt ten jeszcze bardziej wspomagał

² Zob.: J. MARIAŃSKI, *Marczewski Marek Andrzej*, w: *Religia. Encyklopedia PWN*, t. 6, Warszawa 2002, s. 414; TENŻE, *Marczewski Marek Andrzej*, w: M. LIBISZOWSKA-ŻÓŁTKOWSKA, J. MARIAŃSKI (red.), *Leksykon socjologii religii*, Warszawa 2004, s. 231; W. MARCZEWSKI, *Marczewski Marek Andrzej*, w: R. KAMIŃSKI, W. PRZYGODA, M. FIAŁKOWSKI (red.), *Leksykon teologii pastoralnej*, Lublin 2006, s. 454–455; W. MARCZEWSKI, *Marczewski Marek Andrzej*, w: K. GÓZDŹ (red.), *Leksykon polskich dogmatyków XX i XXI wieku*, Lublin 2010, s. 232–234; [Redakcja], *Marczewski Marek Andrzej*, w: E. GIGILEWICZ (red.), *Encyklopedia 100-lecia KUL*, t. 2, Lublin 2018, s. 15.

moje zainteresowanie tym zagadnieniem. Później, w miarę wchodzenia w zagadnienia teologii diakonatu i teologii jego odnowy, pojawiły się dalsze uzasadnienia, a mianowicie powrót Kościoła do pierwotnej pełni urzędów (biskup – prezbiter – diakon), teologia Kościoła służebnego, tożsamość diakona stałego, czy kariologiczny wymiar diakonatu”³.

Publikacje

Prof. Marek Marczewski opublikował blisko tysiąc różnego rodzaju prac⁴. Jego rozległe zainteresowania naukowe sprawiły, że jest autorem prac z kilku zakresów tematycznych, np.: diakonatu stałego, teologii małżeństwa i rodziny, teologii pastoralnej, katechetyki, historii wychowania, socjologii religii i pedagogii wiary.

Najwięcej prac Profesor poświęcił historii, teologii oraz promocji diakonatu stałego w Kościele. Pierwszy tekst poświęcony temu zagadnieniu opublikował już w 1972 r. Było to omówienie dokumentu papieża Pawła VI o odnowieniu diakonatu stałego w Kościele łacińskim, które zatytułował: *Motu proprio o odnowie diakonatu stałego w Kościele łacińskim*. Artykuł został opublikowany w czasopiśmie „Collectanea Theologica” w tomie 42. W kolejnych latach pojawiały się następne publikacje. I tak jest do dnia dzisiejszego. Kilka kolejnych napisanych nowych tekstów oczekuje na swoje wydanie. Zainteresowanych odsyłam do szczegółowej analizy prac Profesora.

Odnotujmy, że w ostatnich latach niektóre z prac dedykował Profesor w sposób szczególny środowisku diakonów stałych, np.: *Diakonat stały. Historia – teologia – duchowość*, Lublin 2019, 299 s.; *Leiturgia – martyria – diakonia. Koinonia*, Lublin 2021, 311 s.; *Posługa zbawcza diakona stałego*, Lublin 2021, 244 s.; *Matka diakonów*, Lublin 2023, 153 s.

Kręgi diakonackie

Prof. M. Marczewski przez lata promował powołanie diakona stałego poprzez tworzenie tzw. kręgów diakonackich. W latach 1982–1993 prowadził taki krąg w Suwałkach, a w latach 1996–2005 w Lublinie (wspólnie z Andrzejem Michniewiczem). Przywołane kręgi to grupa kilku małżeństw, które spotykając się regularnie raz w miesiącu, poznawały historię oraz odnowę diakonatu stałego w Kościele

³ M. MARCZEWSKI, *Bio-bibliografia*, Lublin 2013, s. 11.

⁴ Zestawienie prac tegoż autora zob.: TENŻE, *Bio-bibliografia*, s. 125–158; R. GAWRYCH, *Bibliografia publikacji dra hab. Marka Marczewskiego 1972–2022*, Gdańsk 2023. W ostatnim zestawieniu odnotowano w sumie 919 prac. Od 2022 r. Profesor opublikował kolejnych kilkadziesiąt różnych tekstów.

łacińskim. Profesor tak wspominał: „Podejmując zajęcia w punkcie konsultacyjnym Akademii [w Suwałkach], miałem przekonanie, że pośród studiujących mężczyzn znajdą się z pewnością tacy, którzy odkryją w sobie powołanie do diakonatu i będzie można utworzyć *Krąg diakonacki*, grupę małżeństw spotykających się regularnie w celu zapoznania się z historią i odnową diakonatu stałego w Kościele łacińskim, a także miejscem, rolą i duchowością diakona. Z początku ukonstytuowała się grupa kilku małżeństw, która w miarę upływu czasu to powiększała się, to zmniejszała, osiągając w 1992 r., a więc na rok przed jej rozwiązaniem, liczbę ośmiu par. Oczywiście można pytać, dlaczego tak mało osób i dlaczego w miarę upływu czasu ta liczba nie uległa znaczącemu zwiększeniu? Na to pytanie odpowiedziałem w jednym z artykułów: «(...) wynika to z naszej decyzji (...). Zastój w liczbowym rozwoju kręgu spowodowany jest niejasną sytuacją, w której sami się znajdujemy. Od kilku lat staramy się zainteresować lub przynajmniej zaniepokoić środowisko kościelne, czy też pojedynczych biskupów samym faktem istnienia kręgu. Nasza informacja nie wywołuje żadnej określonej reakcji. Nie chcemy zatem wprowadzać na drogę niepewności następnych osób»⁵.

Obecność kręgów diakonackich, nawet w tak skromnym wymiarze, zasługuje na swoje wyraźne odnotowanie. Musimy mieć na uwadze chociażby specyfikę sytuacji Kościoła w Polsce po drugiej wojnie światowej. Pierwsze spotkania kręgu w Suwałkach miały miejsce w okresie, kiedy w naszym kraju był stan wojenny. W czasie komunizmu Kościół stawał wobec tak wielu poważnych wyzwań, że diakonat stały obiektywnie nie mógł się nawet przebić do rozmów czy dyskusji w naszych wspólnotach. Pod tym względem sytuacja niewiele zmieniła się po zmianach ustrojowych. O możliwości obecności powołania diakona stałego w Kościele w Polsce zaczynało się poważnie rozmawiać dopiero na przełomie XX i XXI w. A więc w takiej perspektywie należy widzieć spotkania grupy Bożych „zapaleńców”, którzy poznawali powołanie, które nie wiadomo było kiedy, a nawet czy w ogóle pojawi się w naszych diecezjach i parafiach.

W gronie ekspertów

Prof. Marek Marczewski został zaproszony do grupy osób przygotowujących dokumenty, które stanowiły podstawę do dyskusji biskupów podczas spotkań w ramach Konferencji Episkopatu Polski na temat możliwości zaistnienia w Kościele w naszym kraju diakonatu stałego⁶. Na pierwsze decyzje biskupów trzeba

⁵ M. MARCZEWSKI, *Bio-bibliografia*, s. 46.

⁶ O historii wprowadzania w Kościele w Polsce diakonatu stałego zob.: M. BARCZEWSKI, *Diakonat stały w Kościele polskim*, „Studia Bydgoskie” 2 (2008), s. 121–134; W. ŚMIGIEL, J. I. KUNIKOWSKI, *Diakonat stały w Polsce. Podstawy, formacja i zadania*, Pelplin 2012, s. 44–46; W. ROZYNEKOWSKI,

było czekać do końca lat 90. minionego wieku. Możliwość wprowadzenia diakonatu stałego w naszym kraju została odnotowana w dokumentach, będących owocem II Polskiego Synodu Plenarnego, który odbył się w latach 1991–1999. W postanowieniach synodalnych, wydanych drukiem w 2001 r., w części zatytułowanej: *Liturgia Kościoła po Soborze Watykańskim II*, czytamy m.in.: „Po Soborze Watykańskim II Kościół łaciński przywrócił diakonat stały «jako właściwy i trwałe stopień hierarchiczny». Może być udzielany również żonatym mężczyznom. Uważa się, że w naszej dzisiejszej sytuacji może stanowić znaczne wzbogacenie realizacji posłannictwa Kościoła⁷».

W październiku 1998 r. Komisja Duchowieństwa Episkopatu Polski powołała grupę ekspertów, która pod przewodnictwem biskupa pomocniczego diecezji kaliszkiej Teofila Wilskiego zajęła się przygotowaniem materiałów dotyczących możliwości wprowadzenia diakonatu stałego w Kościele w Polsce. W jej skład weszli: bp Stefan Cichy, ks. prof. Romuald Rak oraz dr Marek Marczewski.

Powołana przez Episkopat grupa robocza zakończyła pracę już w marcu 1999 r., przekazując bp. T. Wilskiemu materiały, które miały pomóc biskupom podczas dyskusji przed podjęciem decyzji o wprowadzeniu diakonatu stałego w Polsce. 20 czerwca 2001 r., podczas 313. zebrania plenarnego Konferencji Episkopatu Polski w Łowiczu, biskupi podjęli uchwałę, aby zwrócić się do Stolicy Apostolskiej z prośbą o pozwolenie na wprowadzenie w Kościele w Polsce diakonatu stałego⁸.

Kolejnym krokiem podjętym przez biskupów było zobowiązanie Komisji Duchowieństwa Episkopatu Polski do przygotowania szczegółowych norm dotyczących formacji i posługi diakona stałego w Kościele w Polsce. Zorganizowanie tzw. zespołu ekspertów zlecono bp. T. Wilskiemu. Pismem z 18 października 2001 r. powołał on cztery osoby: ks. dr. Leszka Adamowicza, ks. dr. Andrzeja Czaję, dr.

Diakonaty stałe w diecezji toruńskiej – o początkach diakonatu stałego w Polsce, w: W. ROZYNKOWSKI, P. BOROWSKI (red.), *Jubileusz Diecezji Toruńskiej. Spojrzenie w przeszłość i w przyszłość*, Toruń 2017, s. 117–128; TENŻE, *O początkach i pierwszych doświadczeniach diakonatu stałego w Kościele w Polsce*, „Anamnesis” 23 (2017), nr 3 (90), s. 81–88; TENŻE, *Początki diakonatu stałego w Kościele w Polsce*, „Diakon” 14–15 (2017–2018), s. 45–57; TENŻE, *Historia diakonatu stałego w Kościele w Polsce*, „Ateneum Kapłańskie” 172 (2019), z. 1 (659), s. 5–19; TENŻE, *Diakonaty stałe w Kościele w Polsce – zarys historyczny*, w: W. ROZYNKOWSKI (red.), *Diakonaty stałe w Kościele w Polsce*, t. 1, s. 69–82; TENŻE, *Diakonaty stałe w Polsce – geneza i pierwsze doświadczenia*, w: D. FRĄCA (red.), *Homo religiosus: Bóg – człowiek – historia*, t. 4, Szczecin 2022, s. 70–74. Zob. także liczne prace Marka Marczewskiego, szczególnie: *Zanim wprowadzono diakonat stały w Polsce*, „Diakon” 11 (2014), s. 7–33.

⁷ *Liturgia Kościoła po Soborze Watykańskim II*, w: *II Polski Synod Plenarny (1991–1999)*, Poznań 2001, nr 40, s. 197.

⁸ *Obrady w Łowiczu. 313. zebranie plenarne Konferencji Episkopatu Polski*, „Wiadomości KAI” 26 (2001), s. 10; M. MARCZEWSKI, *Diakonaty stałe w Polsce – szanse i zagrożenia*, „Teologia Praktyczna” 3 (2002), s. 275, p. 1; M. ANDRZEJ, *Ku stałemu diakonatowi w Polsce*, „Diakon” 1 (2004), s. 13–17.

hab. Marka Marczewskiego oraz mgr. Andrzeja Michniewicza do grupy roboczej, której zadaniem było wypracowanie dokumentu, który opisywałby formację przyszłych diakonów stałych oraz ich posługę po święceniach. Przewodniczącym zespołu został prof. Marczewski⁹.

Spotkanie robocze zespołu zorganizowano 22 października 2001 r. Pierwsza redakcja *Wytycznych dotyczących formacji diakonów stałych w Polsce* była gotowa już 25 marca 2002 r. Następnie dokument został przekazany bp. T. Wilkiemu i trafił do konsultacji. W lipcu 2002 r. powstał ostateczny projekt tekstu, który został przekazany Komisji Duchowieństwa Episkopatu Polski, której ówczesnie przewodniczył biskup toruński Andrzej Suski.

Wytyczne dotyczące formacji, życia i posługi diakonów stałych w Polsce zostały przyjęte na 324. sesji plenarnej Konferencji Episkopatu Polski, która odbyła się w Warszawie w dniach 21–22 października 2003 r.¹⁰ Następnie wypracowany i zaakceptowany dokument został przesłany do Watykanu – do Kongregacji ds. Wychowania Katolickiego. Kongregacja zatwierdziła przesłany dokument dekretem z dnia 22 stycznia 2004 r., czyli we wspomnienie św. Wincentego z Saragossy, diakona i męczennika¹¹.

Podsumowując powyższe słowa, trzeba wyraźnie stwierdzić, że w przedstawionej pokrótce historii wprowadzania w Kościele w naszym kraju diakonatu stałego fundamentalną rolę odegrał prof. Marek Marczewski.

Założyciel czasopisma „Diakon”

Jednym z owoców intensywnych starań prof. Marczewskiego o wprowadzenie w naszym kraju diakonatu stałego było założenie przez niego czasopisma naukowego „Diakon”. Pierwszy tom rocznika został wydany w Lublinie w wydawnictwie Polihymnia w 2004 r. Od początku w zamyśle inicjatora czasopismo to poświęcone jest promocji diakonatu stałego w Polsce. Radę naukową pierwszych tomów pisma tworzyli: ks. prof. Adam Ludwik Szafrąński, dr hab. Marek Marczewski, ks. dr Leszek Adamowicz, ks. dr hab. Andrzej Czaja oraz dr Dariusz Cui-piał. Natomiast w skład zespołu redakcyjnego wchodził: Dariusz Beczek, Dariusz Chmielewski, Marian Czajczyk, Magdalena Gawlik, Marek Marczewski (redaktor naczelny), Andrzej Michniewicz (sekretarz redakcji) oraz Jerzy Paczkowski.

⁹ M. MARCZEWSKI, *Diakonat stały w Polsce*, s. 275, p. 2; M. ANDRZEJ, *Ku stałemu diakonatowi*, s. 17–19.

¹⁰ Dokument został wydany drukiem: KONFERENCJA EPISKOPATU POLSKI, *Wytyczne dotyczące formacji, życia i posługi diakonów stałych w Polsce*, Częstochowa 2004.

¹¹ M. BARCZEWSKI, *Diakonat stały*, s. 129–130; M. MARCZEWSKI, *Diakonat stały w Polsce*, s. 275–277.

Słowo wstępne do pierwszego tomu „Diakona” napisał biskup toruński Andrzej Suski, ówczesnie przewodniczący Komisji Duchowieństwa Episkopatu Polski. Napisał on w nim m.in.: „Diakon stały stanowi istotne wzbogacenie misji Kościoła. W czasach nowej ewangelizacji Kościół potrzebuje urzędu, aby jak najlepiej wypełnić swoje posłannictwo na miarę wyzwań współczesności. Również przed Kościołem w Polsce otwierają się nowe pola posługi właściwej diakonom. Wystarczy wspomnieć rosnące zapotrzebowanie społeczne na kościelną działalność charytatywną. W decyzji powziętej przez Konferencję Episkopatu Polski o wprowadzeniu stałego diakonatu jakby na nowo odzywa się głos Apostołów: «Upatrzcież, bracia, siedmiu mężów pośród siebie, cieszących się dobrą sławą, pełnych Ducha i mądrości. Im zlecimy to zadanie» (Dz 6,3). Witając z radością czasopismo poświęcone diakonom, życzę serdecznie Zespołowi Redakcyjnemu i Czytelnikom, by z posiewu myśli i słowa zrodziły się w Polsce dojrzałe powołania diakańskie, kształtowane na wzór Jezusa Chrystusa, który: «nie przyszedł, aby Mu służono, lecz żeby służyć i dać swoje życie na okup za wielu» (Mk 10,42)”¹².

Przywołajmy także kilka myśli redaktora naczelnego czasopisma, które zamieścił on w słowie *Od redaktora...* w pierwszym tomie rocznika: „«Diakon» pragnie być pismem, w którym będzie podejmowana problematyka dotycząca statusu, miejsca oraz roli diakona w Kościele. Oczywiście, zdajemy sobie sprawę z tego, że pod tym terminem w Kościele rzymskokatolickim rozumie się duchownego, dla którego przyjęcie święcenia diakonatu jest jedynie etapem na drodze do święceń prezbiteratu i święceń biskupich, a także duchownego, celibatariusza, który pragnie pełnić posługę diakona stałego. Termin ten służy także na określenie duchownego żonatego, który jako mąż i ojciec rodziny pragnie być znakiem Chrystusa Sługi dla Kościoła i świata”¹³.

Prof. M. Marczewski był redaktorem naczelnym pierwszych sześciu tomów czasopisma. Od tomu siódmego, wydanego w 2010 r., czasopismo wychodzi w Opolu jako rocznik Instytutu Liturgii, Muzyki i Sztuki Sakralnej Wydziału Teologicznego Uniwersytetu Opolskiego. Redaktorem naczelnym pisma przez kilka lat był ks. prof. Helmut Sobeczko, a od 2015 r. jest nim ks. prof. Erwin Mateja. Prof. Marczewski cały czas jest członkiem Rady Naukowej czasopisma. Oczywiście, w każdym z tomów znajdziemy przynajmniej jeden tekst jego autorstwa.

Uczestnik pierwszych rekolekcji dla diakonów stałych

Prof. Marek Marczewski wpisał się także w historię organizowanych dla środowiska diakonów stałych oraz osób zainteresowanych powołaniem diakona stałego

¹² Słowo Przewodniczącego Komisji Duchowieństwa, „Diakon” 1 (2004), s. 9–10.

¹³ M. MARCZEWSKI, *Od redaktora...*, „Diakon” 1 (2004), s. 11.

rekolekcji. Są one inicjatywą oddolną środowisk odpowiedzialnych w poszczególnych diecezjach za diakonat stały, jak i samych diakonów stałych, i spełniają niezwykle ważną rolę. Przede wszystkim są czasem modlitwy i refleksji nad powołaniem diakona stałego. Poza tym integrują środowisko diakonów stałych w Polsce. Brakuje bowiem, jak do tej pory, innych form i płaszczyzn spotkania diakonów stałych z różnych diecezji. Pełnią one także ważną rolę dla tych, którzy przyglądają się temu powołaniu i rozeznają, czy nie jest ono również darem dla nich. Minione lata pokazują, że niejedyn wyświęcony diakon stały poznawał i rozeznawał to powołanie właśnie podczas tych rekolekcji¹⁴.

Inicjatorem pierwszych rekolekcji był ks. prof. Helmut Sobeczko (1939–2021) z Opola. Zorganizował je w dniach 3–6 lipca 2014 r. w Głuchołazach, w ośrodku prowadzonym przez *Caritas* Diecezji Opolskiej. Choć liczba uczestników była skromna, około 20 osób, w tym tylko 4 diakonów stałych z rodzinami oraz 4 kandydatów do przyjęcia święceń, to jednak wydarzyło się coś niezwykle ważnego. Po raz pierwszy od 2008 r., czyli od pierwszych święceń diakonatu stałego w Kościele w Polsce, diakoni stali mieli możliwość wspólnego spotkania. Było to bardzo ważne wydarzenie, mając chociażby na uwadze trudności, z jakimi to nowe powołanie rodziło się w naszym kraju.

W rekolekcjach tych wziął udział m.in. prof. Marek Marczewski wraz z żoną Elżbietą. Był jednym z tych, którzy wygłosili podczas ich trwania konferencję, którą zatytułował: *Zanim wprowadzono diakonat stały w Polsce*¹⁵. Podczas tych właśnie rekolekcji diakoni stali oraz zainteresowani ich powołaniem mogli osobiście, w tym piszący te słowa, poznać Profesora. Do tej pory znaliśmy go przede wszystkim z publikacji¹⁶.

Profesor nadal wspiera organizację kolejnych rekolekcji, pyta o nie, zachęca do organizowania, pisze dla nas teksty, które publikujemy w kolejnych tomach czasopisma „Diakon” oraz wydawnictwa zbiorowego *Diakoniat stały w Kościele w Polsce*.

Sympozja

Profesor to organizator oraz uczestnik konferencji w Polsce poświęconych diakonatowi stałemu. Pierwszą międzynarodową konferencję zorganizował w dniach 3–5 lipca 1990 r. w Suwałkach. Jej pokłosiem jest bardzo cenne wydawnictwo

¹⁴ Zob. np.: C. USZYŃSKI, *Wdzięczny za dar powołania*, w: W. ROZYNEKOWSKI (red.), *Diakoniat stały w Kościele w Polsce*, t. 5: *Historia – posługa – duchowość*, Pelplin 2023, s. 245–246.

¹⁵ Tekst jego wystąpienia został opublikowany: M. MARCZEWSKI, *Zanim wprowadzono diakonat stały w Polsce*, s. 7–33.

¹⁶ TENŻE, *Rekolekcje formacyjno-wakacyjne dla diakonów stałych i ich rodzin*, „Diakon” 11 (2014), s. 89–91; TENŻE, *Rekolekcje formacyjno-wakacyjne dla stałych diakonów i ich rodzin*. *Głuchołazy, 3–6 lipca 2014*, „Homo Dei” 83 (2014), nr 4, s. 142–145.

zbiorowe wydane pod redakcją Profesora: *Diakon stały w Kościele współczesnym*¹⁷. Już trzy lata później udało mu się zorganizować drugą międzynarodową konferencję, tym razem w Wesołej koło Warszawy, w dniach 29 września – 4 października 1993 r.¹⁸

Prof. Marczewski był obecny na sympozjum, które miało miejsce 24 maja 2018 r. w Toruniu. Zostało ono zatytułowane: *Diakonat stały w Kościele w Polsce. Historia – teologia – wyzwania*. Impulsem do zorganizowania sympozjum była 10. rocznica od pierwszych święceń diakona stałego w Polsce, które, dodajmy, miały miejsce w Toruniu 6 czerwca 2008 r. Podczas sympozjum Profesor wygłosił wykład: *Diakon, przypomnienie służby Kościoła, sakrament Chrystusa Sługi*, który został następnie opublikowany w pokonferencyjnym wydawnictwie zbiorowym¹⁹.

Profesor przygotował także referat na sympozjum poświęcone diakonatowi stałemu, które miało miejsce 18 września 2021 r. w Opolu. Spotkanie zostało zatytułowane: *Diakonat stały w Kościele w Polsce. Powołanie – posługa – świadectwo. W 10. rocznicę wprowadzenia diakonatu stałego w diecezji opolskiej*. Choć Profesor nie mógł być obecny na sympozjum z powodu rozwijającej się pandemii, to jednak przysłał tekst wykładu: *Znaczenie wprowadzenia diakonatu stałego dla Kościoła rzymskokatolickiego w Polsce*, który został odczytany, a następnie opublikowany²⁰.

Zakończenie

Przywołane wątki obecności prof. Marka Marczewskiego w historii diakonatu stałego w Kościele w Polsce ukazują wyraźnie, że jest on osobą bardzo zasłużoną w odkrywaniu i promocji tego powołania. Był obecny w wielu kluczowych momentach jego rozwoju. Odczytywał i odczytuje nadal miejsca obecności posługi diakonów stałych we wspólnocie wiary w naszym kraju.

Przywołam w tym miejscu jeszcze jedną myśl Profesora, która jest niezwykle intrygująca w kontekście odnowienia obecności diakonatu stałego w Kościele oraz jego wprowadzania w Kościele w Polsce. Jest ona kolejnym przykładem na to, jak ważną postacią w historii diakonatu stałego jest Profesor. W opublikowanej przez niego jedenaście lat temu pozycji książkowej czytamy tak: „Obecnie, po

¹⁷ M. MARCZEWSKI (red.), *Diakon stały w Kościele współczesnym*, Suwałki 1991, 147 s.

¹⁸ TENŻE, *Bio-bibliografia*, s. 47–549; TENŻE, *Zanim wprowadzono diakonat stały w Polsce*, s. 10–33; A. MICHNIEWICZ, *Starania o wprowadzenie diakonatu stałego w Polsce po Vaticanum II*, w: M. MARCZEWSKI, *Diakonat*, Lublin 2000, s. 187–209.

¹⁹ M. MARCZEWSKI, *Diakon, przypomnienie służby Kościoła, sakrament Chrystusa Sługi*, w: W. ROZYNKOWSKI (red.), *Diakonat stały w Kościele w Polsce*, t. 1, s. 103–119.

²⁰ Tekst został opublikowany: M. MARCZEWSKI, *Znaczenie wprowadzenia diakonatu stałego dla Kościoła rzymskokatolickiego w Polsce*, „Diakon” 19 (2022), s. 45–59.

pierwotnej euforii, związanej z odnową tej posługi w Kościele łacińskim, mamy do czynienia z powolnym obniżaniem jego znaczenia i miejsca. W moim przekonaniu ze względu na chęć doprowadzenia do święceń diakonatu dla kobiet. Działania idące w tym kierunku w Kościele współczesnym są dość silne²¹.

Podsumowując podjęte zagadnienie znaczenia prof. Marka Marczewskiego dla wprowadzenia i rozwoju w Kościele w Polsce diakonatu stałego, odwołam się na koniec do słów bp. Teofila Wilskiego. Pisząc *Słowo wstępu* do jednej z prac prof. M. Marczewskiego, napisał o nim tak: „Z tą tak ważną dla Kościoła sprawą Pan dr Marek Marczewski związał (niemal od lat soborowych) całą swą teologiczną drogę i chyba także duchowość. Oddawana właśnie do rąk czytelnika praca *Diakonat* stanowi kolejny wkład Autora w polską myśl teologiczną o diakonacie, a także ujawnia Jego troskę o wprowadzenie diakonatu stałego w naszym Kościele. Pan Marek Marczewski ma bogaty dorobek teologiczny w tej tematyce (por. *Bibliografię*). Można śmiało powiedzieć, że jest u nas głównym teologiem tego zagadnienia. Przybliży także literaturę światową. Zna realia wprowadzenia diakonatu w różnych krajach. Utrzymuje kontakty z teologami i wspólnotami diakonów stałych. Bliska jest mu duchowość diakonatu („Krąg Diakonacki w Suwałkach”). Przed rokiem Pan Marek Marczewski został poproszony - jako znawca zagadnienia - do współpracy w Komisji Episkopatu Polski do Spraw Duchowieństwa, która wypracowuje materiały mające służyć pomocą Episkopatowi Polski dla rozeznania sprawy diakonatu stałego. Podjął tę pracę z prawdziwie diakonacką gotowością²².

²¹ TENŻE, *Bio-bibliografia*, s. 11.

²² TENŻE, *Diakonat*, s. 7-8.

Ks. Helmut Sobeczko oraz Elżbieta i Marek Marczewscy podczas pierwszych rekolekcji dla diakonów stałych oraz osób zainteresowanych diakonatem stałym, które odbyły się w Głuchołazach w dniach 3-6 lipca 2014 r., fot. ks. dk. Piotr Jozsko